

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

XXV. Mora sua cuilibet nociva est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

bitramur, C. de Offic. jud. Civil. Ergo etiam is iuste facere & extra dolum esse præsumendus est, qui ejus iustitiam obtemperat.

2. Quin istius Regule argumentò non solum is, qui iudicis, & multò magis Principis, *l. Quod Princeps 23. ff. de A qua pluvia arc.* sed etiam, qui patris Prælati, domini aut alterius sui superioris mandato obtemperet, à dolo excusatur; cum parere etiam ipse habeat necesse: & sicut ii, quorum mandato obtemperat, honestè iustitiam mandare, sic ipse mandata exequendo iustè honestèque & nihil fraudulenter ac dolosè facere præsumatur, *Peckius ad hanc Reg. n. 3.*

3. Hæc tamen etiam admittunt, imò exposcunt declarationem & exceptionem, *Nisi iusta sit causa non parendi*: qualis imprimis est, si iudicis &c. mandatum adversetur Juri Naturali aut Divino; sic enim, quantumvis iudex mulieri præcipiat; ut viro conjugale debitum reddat, & excommunicationis censurâ urgeat renuentem, ipsa tamen, nuptialis impedimenti inter se & virum intercedentis conscia, parere nec tenetur, neque illasâ conscientiam potest, *c. Literas 13. de Rescript. spol. & c. Inquisitioni 44. de Sent. excom.* quòd id Naturali ac Divino Jure vetitum sit. Simili modò sententiam allegationibus falsis à iudice obtentam is, pro quo lata est, observare, eaque sibi adjudicatum retinere non potest; quòd litem moverit injustè & contra propriam conscientiam: contra quam agens ædificat ad gehennam, *c. Inquisitioni cit. ubi Anchoran. n. 1.*

4. Deinde, si iudex inferior aliquid mandet contra Jus manifestum; cum enim in eo dispensandi careat potestate; ac proinde ejusmodi mandatò excedat limites sibi concessæ potestatis & usurpet ju-

risdictionem, quam non habet, ei perinde, ut extra territorium suum Jus dicenti, impune non paretur, *l. fin. ff. de Jurisdic. & l. i. §. i. in fin. ff. de Ferris.*

Demum, si mandet, quod ad ipsius officium non pertinet, *l. Factum 170 ff. de R. J.* cum, si iudex ad rem certam datus, de aliis ad eam non pertinentibus pronuntiârit, nihil legis videatur, *l. 1. C. Si à non compet.* uti &, si absque causâ cognitione, vel alterâ parte non citatâ, ad unius instantiam procederet; cum tali casu pro iudice, ejusque decreto & mandato non præsumatur, *c. Conquerente 8. de Rescript. spoliat. Gaill Lib. 2. observat. 76. n. 5.*

REGVLA XXV.

Mora sua cuilibet nociva est.

SUMMARIUM.

1. Mora est Culpabilis & damnosa dilatio debiti.
2. Alia ex Persona est, & alia ex Re.
3. Illa legitima hominis interpellatione.
4. Ista ipsò Jure & lapsu temporis indicitur.
5. Mora effectus.
6. Regule sensus & declaratio.
7. Eiusque declarata ratio.
8. Jura, moram unius alteri nocivam suadentia.
9. Id, quod suadent, non persuadent.
10. Suadentia, suam moram alicui non nocivam.
11. Moroso debitori, etiam ipsa non patrocinantur.

MOra generatim quædam Dilatio seu tarditas: speciatim & in propositâ Regula sensu accepta, est Culpabilis ac damnosa

noſa dilatio dandi faciendū eō tempo-
re, quō quis debet & poteſt Comittitur,
cūm v.g. quis non exhibet, vel etiam non
acceptat ſolutionem debiti, quando id
facere poteſt ac debet, Pickard. *Traſſ.*
de Mora n. 10. & Barboſa hic n. 1. §. 2.

2. Est hæc mora duplex. Vna ex Per-
ſona, altera ex Re, *l. Mora 32. ff. de Vſur.*
& *fruct.* quarum illa etiam Regularis,
iſta Irregularis nuncupatur.

3. Ex Perſona ſive Regularis mora
inducitur legitimā hominis, ſcilicet ejus,
cui debetur, interpellatione; ut v.g. qui
prædium emit certō pretiō pecuniariō,
cujus ſolutioni certa dies vel tempus con-
ſtitutum non eſt, ex Perſona moroſus de-
bitor ſit, quando, à venditore pro ſolu-
tione ſaltem ſemel interpellatus, eam non
exhibet, cūm poſſet, *l. Mora cit. §. l. Si
ex legati 22. ff. de V. O.* quantumvis enim
in omnibus obligationibus, quibus, cer-
ta dies non apponitur, præſenti debeat,
l. Eum, qui 31. §. ff. de V. O. & Reg.
In omnibus 14. ff. hic, debitor tamen in
mora non conſtituitur: niſi opportuno
tempore pro ſolutione interpellatus eam
non exhibeat, cūm poſſet.

4. Ex Re & Irregularis mora eſt, quan-
do ipſo Jure & lapſu temporis ſine ulla
creditoris interpellatione id, quod debe-
tur, præſtandi obligatio debitorem mo-
net: eoque terminō lapſo, quod debe-
tur, præſtitum non eſt: ſicut fur & ra-
ptorex ipſare, & ab ejusmodi delicti com-
miſſi tempore in mora eſt, *l. ſu. ff. de
Condiſt. furtiva §. l. Meritō 19. ff. de Vi
armata.* Sic etiam, qui minori ex fidei.
commiſſo, legato vel bonæ fidei contra-
ctu aliquid debet, ex lege ſtatim eō die,
quō debere incipit, ſolvere tenetur, & ſine
ulla interpellatione conſtituitur in mora,
*Minorum 3. C. In quibus cauſ. reſtit. ne-
ceſſ.* Item fere eſt in emptore, qui ex re
ſibi vendita & tradita fructus percepit,

pretiō non ſolutō; nam & ipſe propter
fructus venditori, etiam non interpella-
tus, tenetur in id, quānti ejus intereſt, *l. Cu-
rabit 5. C. de Actiō. empti*; quod ipſum
Jus ſive lex ſatis interpellat; ac proinde,
ſi debitum non præſtetur, debitor in mo-
ra ſine hominis factō conſtituatur. Quod
etiam locum habet in contractibus, ubi
certa dies ſolutioni à contrahentibus ap-
ponitur; cūm enim in iis dies pro homi-
ne interpellet, ipſo ejus diei lapſu mora
incurritur, *l. Magnam 12. C. de Con-
trah. ſtipul. §. l. Si fundus 4. §. ſu. ff. de
Lege Commiſſ.* Hanc autem, ſive ex Re
inductam moram Irregularem DD. vo-
cant; quōd regulariter mora non niſi per
interpellationē committatur, *l. Mora cit.*

Effectus moræ ſunt ex ea Imminen-
tia nocumenta; nam debitor v.g. moro-
ſus in ſolvendo incurrit pœnam, ſi quam
contrahentes moræ ſtatuerunt: rei v.g.
equi debiti poſt moram interitu etiam
fortuito non liberatur; ut illum jam
mortuum petens creditor ſaltem æſtima-
tionem judicis officio conſequatur: te-
netur ad intereſſe ſive fructus & uſuras,
& quidem in contractibus bonæ fidei ex
tempore ipſius moræ, *l. Mora cit. §. 2. C. de
Dynus ad hanc Reg. n. 1. & Peckius à n.
11.* ubi plures moræ effectus refert.

Regulæ itaque præſentis ſenſus eſt, 6.
*Quando v.g. debitor de eo, quod debet,
praſtando. ſive ab homine ſcilicet credi-
tore, ſive à Jure vel ſtatu die, inter-
pellatus id non praſtat, mora ipſi, non cre-
ditori, nocet; ut relata aliaque incom-
moda ex mora provenientia ipſe debeat
perſerre, ſubaudi, Niſi moram purgâ-
rit, id, quod debet, poſt diem quidem
conſtitutum, ſed antequam creditor ul-
lum damnum ex dilatione acceperit, ſol-
vendo: vel ſolutionem poſtea oblatam
iſte, cūm potuiſſet, noluiſſet acceptare;
cūm poſteriori hac motâ purgetur prior,*

F i f f a

l. Und

l. *Illud* 17. ff. de Periculo & Commodo Sc. ut debitor à damno sive obligatione perferendi moræ effectus seu nocumenta absolvatur: exceptâ tamen poenâ, si quæ fuit constituta; quia hæc semel commissâ seu contractâ non purgatur, Glossa *bic*: quæ tamen ipsa à debitore non committitur, si ab ejus, quod debet, præstatione inculpabiliter fuit impeditus, l. *Quod te* §. ff. de Reb. credit. cum ea, de qua agimus, mora dolum vel culpam præsupponat, Bartol. in l. *Quod te cit. in sine* & Farinac, Tom. 1. *Consil.* 15. n. 36.

7. Ratio Regulæ ita temperatæ est; quia mora contumacia quædam & frustratio est: quæ dolum vel culpam præsupponit, l. *Quod te cit.* aded; ut morosus debitor furi ac prædoni æquiparetur, l. *fm. ff. de Condit. furt. §. l. Inter stipulantem* 83. §. 7. ff. de V. O. contumacia autem & frustratio sua cuique nocere debet, l. *Locum* 3. §. 1. ff. de Exhibit. tabul. ut poena & damnum suum teneat autorem, nec porrigatur ad eum, qui morâ est delusus.

8. Quantumvis autem hæc ratio Regulam in æquitate naturali fundatam demonstret, & prodita etiam sit Jure Civili, l. *In condemnatione* 173. §. 2. ff. de R. J. obvix tamen & factis luculentæ sunt Juris definitiones, quæ eam dubiam reddunt; & imprimis quidem, non suam duntaxat, sed alienam quoque moram alicui nocivam esse, exploratum inde est; quod ex mora filii pater, l. *Cum filius* 49. pr. fidejussor ex mora debitoris principalis, l. *Mora* 88. ff. de V. O. & ex duorum reorum promittendi unius mora alter teneatur l. *In condemnatione cit.* §. 2. §. l. *Ex duobus* 18. ff. de Duobus reis Stipul.

9. Sed ista, unius moram alteri damnosam, non evincunt; quia mora filii patri tantum nocet quoad actionem de peculio, l. *Cum filius cit. pr.* quoad quam actionem pater moraliter idem esse cum filio censetur

Barbosa *bte n. 8.* Simili modo fidejussor, quatenus ejus obligatio velut accessoria repræsentat obligationem rei sive debitoris principalis, idem cum isto censetur, §. *Fidejussores* 5. *Instit. de Fidejuss.* junctâ *Reg. Accessorium* 42. in 6. Unde principalis debitoris mora ipsi nocet quoad obligationis perpetuationem: non etiam quoad ejus augmentum, scilicet interesse & poenam: nisi in omnem causam fidejussisset, l. *Quæro* 54. pr. ff. *Locari* Barbosa l. *cit.* & Ludwell. in l. *In condemnatione cit.* §. 2. *cit. n. 7.* Eodem ferè modo correo unius factum alteri nocet solum quoad obligationis perpetuationem sive conjunctionem; ne scilicet una eademque obligatio quoad unum maneat, & tollatur quoad alterum; cum quoad hanc solam (non etiam quoad obligationis augmentum) unius instar reputatur. Quare cum §. 2. *cit.* unius moram alteri nocere, asseritur, *Nocendi* verbum non tam *damno* *afficere*, quam *non prodesse* significat; quod scilicet correo non proficit ad liberationem, sed obligatio in utroque perseveret, ut eruditè observant *cit.* Barbosa n. 8. *§. in l. In condemnatione cit.* Wissenbach. n. 7.

Deinde, suam etiam moram alicui nocivam non esse, desumitur Primò ex responso Ulpiani, debitorem, si subterfugia non quærat, ex mora teneri, inficiantis, l. *Sciendum* 21. ff. de Usur. & fruct. Secundo; quod ex promissione debitor servus, si hunc infirmum negligat, isque decesserit, ex culpa sua non teneatur, l. *Si servum* 91. ff. de V. O. Ergo neque, si servus decesserit post moram in eo exhibendo. Tertiò, idem debitor, si servum promissum manumiserit, isque ante moram decesserit, non tenetur, l. *Is qui* 45. ff. de O. & A. qui cum aperte sit in dolo & non teneatur, etiam non tenebitur, qui est in mora,

Sed ista

11. Sed ista morosis exile patrocinium præstant. Primum; quia in *l. Sciendum cit.* casu debitor morosus non est; cum eò sermo sit de debitore, non modo non quærente subterfugia, sed sollicitè quærente fidejussores & alios, quorum auxiliò creditori satisfieri queat; qui cum dolò & culpâ vacet, in mora propriè non est, Salicetus in *l. cit.* & Peck. *hic n. 17. ad 2.*

Alterum; quia *l. Si servum cit.* promissor servi ex contractu, non ad faciendum sive curam adhibendam, sed solummodo ad dandum tenebatur: qua in re cum morosus non fuerit, ex mora utique non tenetur. Neque etiam aliunde, nisi ejus dolò vel culpâ latâ servus interiisset, Zasius *ad l. cit. n. 7.*

Ultimum; quia, ut silentiò præteream; quòd *l. Is qui cit.* à Paulo redditum Responsum, quatenus debitorem, qui rem debitam possidere dolò desit, liberari ait, iniquitatis plenum & praxi nequaquam convenire asserant. Odofredus ac Zasius magni nominis Interpp. ut, inquam, hoc præteream, memoratus JCT.⁹ oculos solum habuisse intentos in moram, in qua debitor, *l. cit.* non fuit: ab eo autem, quod ante moram à debitore est factum, abstraxisse videtur, Peckius *cit. n. 17. ad 3.*

REGVLA XXVI.

Ea, quæ fiunt à judice, si ad ejus non spectant officium, Viribus non subsistunt.

SUMMARIUM.

1. *Extra officium sunt, quæ excedunt potestatem.*
2. *Sensus & ratio Regula.*
3. *Instantia ei opposita.*
4. *Extra territorium etiam Voluntaria jurisdictio.*

5. *Et in non subditum aliquando Necessaria exercetur.*

Officium judicis nomine hoc locò venit Potestas, ei sive à lege vel canone sive ab homine concessa; ut proinde ad officium suum non pertinentium aliquid agere intelligatur, quando egreditur limites sibi concessæ potestatis, vel hanc exercendo in non subditum, *c. At Si Clerici 4. pr. de Judiciis*, vel extendendo ad rem seu causam sibi non commissam, *l. 1. C. Ubi in rem act.* vel extra territorium suum jus dicendo, *c. fin. de Constitur. in 6. & l. fin. C. de Jurisdic. vel non servatò Juris ordine sibi præscriptò, c. Conquerente 7. de Restitut. Spoliar. & l. Prolatam 4. C. de Sent. & interlocut.* Unde

Regulæ sensus est, *Id, quod judex potestatis suæ limites egrediendò facit, invalidum nullumque est;* sic enim invalida sunt acta judicis Secularis, de crimine clerici, de Ordinationis, Religiosæ professionis vel matrimonii valore cognoscentis, *per text. aut arg. c. At si clericus cit. pr. c. Tuam 3. de Ord. cognit. c. Si judex 12. de Sent. excom. in 6. & c. sententia definitiva à judice extra territorium suum pro tribunali sedente prolata, c. l. fin. cit. sententia lata partium alterâ non citatâ, l. Ea qua 7. l. Consentaneum 8. C. Quomodo & quando jud. vel sine prævia causæ cognitione, l. Necquiequam 9. ff. de Offic. Proconsul. Maranta de Ord. judic. p. 6. de Sententia n. 51. quòd his casibus omnibus judex officii seu potestatis suæ limites egrediatur.*

Ratio solida est; quia valor, vis & efficacia eorum, quæ aguntur à judice, tota fundatur in ejus potestate publica sive jurisdictione: quâ proinde, tanquam fundamentò, respectu personæ, causæ, territorii &c. deficiente, aut ad personam, causam

¶ ¶ ¶